

УДК 304.4

Братусь І. В.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
образотворчого мистецтва, Інститут мистецтв
Київського університету ім. Бориса Грінченка
(Україна, Київ), kulturolog@gmail.com

ІСТОРИКО–КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ ПОСТАТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Проаналізовано основні фактори, що сприяють викладанню шевченкових студій в Україні. Визначено головні напрямки в сучасних умовах. Показані проблеми сприйняття генія Тараса Шевченка.

Ключові слова: Тарас Шевченко, історія, культура, система освіти, Вікіпедія, діаспора, національна специфіка, достовірність інформації, поліваріантність, толерантність.

Сьогодні в освіті здійснюється своєрідний прорив – стрімка хвиля інформатизації торує собі принципово нове русло в усіх сферах людської діяльності. Кожна година сьогодні продукує море інформації, що стрімко заповнює всесвіт усілякими потрібними та непотрібними матеріалами. В минуле відходять ідеологічні концепції, поліваріантність мислення та дії стає нормою для багатьох мислячих верств суспільства.

Але не варто ідеалізувати новітні технології – стрімке зростання знань часто призводить до розмивання меж розвитку культури; національний компонент губиться в мареві інтернаціонального процесу. Безумовно, що поки не йдеться про втрату національної ідентичності багатомільйонного українського народу, але культурна складова значно забаламучується безвідповідальністю деяких категорій людей, а подекуди ми

можемо стикатися й з плановим нищенням історичної правди. Тільки підміна вже не є надбанням державних ідеологічних шукань, а частиною загального чи точечного руйнування української самобутності.

Тарас Шевченко не випадково став ціллю для дошкульних проявів ворожості до українського народу – його масштаб і надзвичайний внесок у вітчизняну культуру намагаються перевернути з різних мотивів. Бо недоброзичливцям зрозуміло, що втративши провідні позиції в очах загалу, Тарас Шевченко не піде один – оголиться нація працьовитих хліборобів, обдарованих поетів, співців та будівничих власної долі. Злі язика «підводять» до думки, що наш нарід не здатний народити генія, що всі наші визначні люди – це просто посередності і злодюжки.

Якщо раніше закиди у ставленні до Великого Кобзаря були поодинокими і відкидалися переважною більшістю суспільства, то сьогодні паплюження набуло системного характеру, студіюючи молодь долучається до цькування Тараса Шевченка часто–густо тільки тому, що основне джерело її інформації – Інтернет. Спробуємо ввести в найбільш популярну пошукову систему запит «Тарас Шевченко». Отримаємо 980 240 посилань. Та значна кількість зовсім не передбачає їхню якість.

Кожний результат пошуку відтворює певну тенденцію, що не може не викликати заспокоєння. Ми стикаємося з необхідністю зробити своєрідний вибір – чи піднімати планку дозволеності в царині інтерпретації віртуального образу Тараса Шевченка, чи виявляти активну протестну позицію, заздалегідь розуміючи зупинити «інтернет–каток».

Ми вважаємо, що освітянській спільноті варто вже відійти від споглядалної позиції та активно здійснювати власну збалансовану політику в становленні живого образу історичного минулого українського народу, невід’ємною часткою якого є життя та творчість Тараса Шевченка. Це умовне рішення має бути сформоване на рівні громадської позиції окремих людей та консолідованих спільностей; має бути скероване нагальною надати кваліфіковану допомогу в пошуці та засвоєнні правдивої інформації про чільників українського культурного процесу. Значення інтернету в медіаосвіті дуже велике. При цьому варто відзначити, що «сучасна медіаосвіта – це не тільки педагогіка і художнє виховання, але і культурологія (історія і теорія культури), мистецтвознавство (в тому числі кінознавство, театрознавство, літературознавство), менеджмент і соціологія культури» [6, с. 426].

«Битва за Шевченка» – так ми умовно могли б сьогодні назвати ті події, що розгортаються в безмежному просторі Інтернету. Для нас зрозуміло, що це лише одна з ділянок, де нація відстоює свої права на гідну репрезентацію власного історичного минулого. Саме Інтернет вже сьогодні є найбільшою освітянською площадкою отримання інформації. А хто її контролюватиме – той має більші шанси зберегти власну тенденцію в осягненні доби.

Відмінні риси медіакультури носять і безліч прихованих загроз. Для підростаючого покоління це зросла небезпека підпасти під вплив радикальних ідей, піддатися яскравим параноїдальним «теоріям змови», потрапити в тенета псевдоспеціалістів і т.п. Захистити

учнів від небезпеки Інтернету сьогодні ніхто не зможе. Найбільш продуктивним нам бачиться культивування самоконтролю і насичення медіасередовища якісним матеріалом, здатним конкурувати в жорстких умовах кіберкультури.

Список використаних джерел

1. Братусь І. В. Использование семейных документов в общей историко–культурной ретроспекции [Текст] / И. В. Братусь // Историко–культурна спадщина: збереження, доступ, використання (матеріали конференції). – 2015. – С.261–264.
2. Братусь І. В. Проблеми викладання дисциплін історико–культурологічного циклу в вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] / І. В. Братусь, Ю. Б. Смольников // Гілея: науковий вісник. – 2013. – №77. – С.77–79.
3. Братусь І. Інформаційні пошуки доби [Електронний ресурс] / І. Братусь // Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. – 2010. – Вип.6. – С.33–38.
4. Братусь І. В. Сучасні технології збереження історичної спадщини України [Текст] / І. В. Братусь, З. М. Свердлик // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Науковий вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун–т ім. М. П. Драгоманова, Українська АН. – К.: Вид–во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – Вип.68 (№1). – С.249–252.
5. Історія української культури методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять для денної форми навчання всіх спеціальностей / Уклад.: І. В. Братусь, В. С. Дорошенко, Г. А. Лісовик, Л. Г. Настенко, О. М. Яценко. – К., 2011. – 45 с.
6. Кириллова Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – 2–е изд. – М.: Академический проект, 2006. – 448 с.

References

1. Bratus' I. V. Ispol'zovanie semejnyh dokumentov v obshhej istoriko–kul'turnoj retrospekcii [Tekst] / I. V. Bratus' // Istoryko–kul'turna spadshhyna: zberezhennja, dostup, vykorystannja (materialy konferencii). – 2015. – S.261–264.
2. Bratus' I. V. Problemy vykladannja dyscyplin istoryko–kul'turologichnogo cyklu v vyshhyh navchal'nyh zakladah Ukraїny [Elektronnyj resurs] / I. V. Bratus', Ju. B. Smol'nikov // Gileja: naukovyj visnyk. – 2013. – №77. – S.77–79.
3. Bratus' I. Informacijni poshuky doby [Elektronnyj resurs] / I. Bratus' // Suchasni problemy hudozhn'oi' osvity v Ukraїni. – 2010. – Vyp.6. – S.33–38.
4. Bratus' I. V. Suchasni tehnologii' zberezhennja istorychnoi' spadshhyny Ukraїny [Tekst] / I. V. Bratus', Z. M. Sverdlyk // Gileja. Istorychni nauky. Filosofs'ki nauky. Politychni nauky: Naukovyj visnyk: zb. nauk. prac' / Vac. ped. un–t im. M. P. Dragomanova, Ukraїns'ka AN. – K.: Vyd–vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2013. – Vyp.68 (№1). – S.249–252.
5. Istorija ukrai'ns'koi' kul'tury metodychni rekomendacii' z pidgotovky do seminar'skyh zanjat' dlja dennoi' formy navchannja vsih special'nostej / Uklad.: I. V. Bratus', V. S. Doroshenko, G. A. Lisovyk, L. G. Nastenko, O. M. Jacenko. – K., 2011. – 45 s.
6. Kirillova N. B. Mediakul'tura: ot moderna k postmodernu / N. B. Kirillova. – 2–e izd. – M.: Akademicheskij proekt, 2006. – 448 s.

Bratus I. V., Candidate of Philology, Associate Professor of Fine Arts, Art Institute Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), kulturolog@gmail.com

Historical and cultural aspects of the coverage Taras Shevchenko

The article deals with the major factors which contribute to the teaching of Shevchenko studies in Ukraine. Determined are the main directions in contemporary conditions. Elicited are the problems of genius Taras Shevchenko.

Keywords: *Taras Shevchenko, history, culture, education system, Wikipedia, Diaspora, national specifics, information reliability, multiculturalism, tolerance.*